

Türkiye'de Psikoloji Uygulama, Araştırma ve Yayınlarında Etik İlkeler, Tartışma II

Endüstri ve Örgüt Psikolojisi Alanında Etik Uygulamalar

Zeynep AYCAN*
Koç Üniversitesi

Endüstri ve örgüt psikolojisi, Türkiye'de son yıllarda uygulamalı psikolojinin en gözde alanlarından biri haline gelmiştir. Bu alana duyulan yoğun ilgi ve talep sevindirici olmakla birlikte, halen akademik ve uygulamalı çalışmalara yön verecek bazı altvapisal kuralların eksikliği hissedilmektedir. Bunların arasında önemle üzerinde durulması gereken kurallar ise etik kurallardır. Psikolojinin diğer uygulamalı dallarında olduğu gibi, endüstri ve örgüt psikolojisi alanındaki uygulamalar, kişilerin hayatlarını doğrudan etkiler niteliktedir. Bu nedenle, uygulamaların bilimsel esaslara dayandırılması ve eşitlik ve adalet ilkelerini gözetmesi vazgeçilmezdir. Ne yazık ki, zaman zaman bu ilkelerin sınıdığı zor durumlarla karşılaşmaktayız.

Gelişmekte olan bir ekonomik düzene sahip ülkemizde, endüstri ve örgüt psikolojisi gelişmekte olan bir alandır ki, bu da tehlikeli bir bileşimdir. Şöyle ki, özellikle iş dünyası tarafından bu alandaki uygulamalara duyulan ihtiyaç gün geçtikçe yoğunluk ve aciliyet kazanmaktadır. İnsan kaynakları yönetimine (İKY) duyulan ilgi, bazı kuruluşların bunu vazgeçilmez bir gereklilik olarak nitelemesinden kaynaklanırken, bazı kuruluşlar tarafından ise halen "modaya uymak" kaygısından ileriye gitmemektedir. Yalnızca bu kaygı nedeniyle endüstri ve örgüt psikolojisi ve İKY konularına ilgi duyan kuruluşlar, bu alanlardaki uygula-

malarn bilimsel ve hassas temellere oturtulması gerekliliğini kavrayamamış olduklarından, ivedi sonuçlara ulaşılması için uygulayıcıları sıkıştırılmaktadırlar. Konunun önemini kavramış bazı firmalarda dahi, yeni yapılanmaya başlayan İKY bölümlerinin varoluş amaçlarını haklı kılacak çabuk ve somut sonuçlar yaratma endişesi görülmektedir. İşte bu ve buna benzer, aceleci ve yalnızca olumlu sonuçlar almaya odaklı bir yaklaşım, uygulamacıları bu alanlarda yapılan çalışmalarında bilimsellik ve titizlik ilkelerinden ödün vermeye zorlamaktadır. Bu nedenledir ki, endüstri ve örgüt psikolojisi alanındaki etik uygulamalar üzerine bir tartışma başlatılması ve kısa sürede bunların, üzerinde fikir birliğine varılan kurallar halinde derlenmesi ivedilik kazanmıştır. Bu makale, bu hedefe yönelik atılan bir adımdır.

Bu makalede ele alınacak başlıca konular, endüstri ve örgüt psikoloğunun görev ve sorumlulukları, testler ve test kullanımı ve bilimsel araştırma ve danışmanlık sürecine ilişkindir. Bu konularla ilgili görüşler, yalnızca yazarın kişisel fikir ve görüşlerini yansıtmakta olup, hiçbir kurum ve kuruluşun görüşlerini temsil etmemektedir. Bu makaledeki tartışmalar sırasında, endüstri ve örgüt psikoloğu hem akademisyen / danışman, hem de şirketlerin bünyesinde çalışan uygulayıcı olarak nitelenmiştir.

* Yazışma adresi: Yrd. Doç. Dr. Zeynep AYCAN, Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Çayır Cad. No: 5, İstinye, İstanbul 80860.
E-posta: zaycan@ku.edu.tr.

Endüstri ve Örgüt Psikoloğunun Görev ve Sorumlulukları

1. *Endüstri ve örgüt psikoloğu, uzmanlık alanının dışında kalan konularda sorumluluk almamalıdır.* Firmalarda sıklıkla rastlanan taleplerden biri, endüstri ve örgüt psikoloğu olarak çalışan personelin klinik psikolog görevini de üstlenmesidir. Bu alanda uzmanlığı olmayan kişilerin, klinik tanı ve tedavi gibi işlevleri yerine getirmesi yanlıştır. Şirket içi iletişim veya işle ilgili konularda çalışanların sorunlarını dinleyerek, çözüm yolları bulmaya çalışmak kabul edilir bir uygulamadır. Ancak, klinik tanı ve tedavi gerektirecek kişisel ve ailevi sorunlarla karşı karşıya kalındığında, yapılabilecek en uygun şey, kişiyi iyi bir klinik psikolog veya aile danışmanına yönlendirmektir.

Uzmanlık dışı uygulamalar tartışmasına dahil edilebilecek bir diğer konu da, endüstri ve örgüt psikoloğunun, bilgi ve tecrübe olarak yetersiz olduğunu düşündüğü konularda, konunun uzmanları ile işbirliği içinde çalışması gerekliliğidir. Bu tür konular arasında belki de en önemlisi, psikolojik testlerin yapılması, uyarılması ve uygulanmasıdır. Testler konusundan ileride daha ayrıntılı olarak bahsedilecektir, ancak burada değinilmesi gereken, bu konuda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmayan endüstri ve örgüt psikologlarının, gerektiğinde konunun uzmanları ile işbirliği halinde çalışması zorunluluğudur. Bunun yanı sıra, toplam kalite yönetimi veya yeniden yapılanma gibi insani olduğu kadar teknik içerik taşıyan konularda, konunun uzmanı kişilerle (örn., endüstri mühendisleri) işbirliği içinde çalışmak gerekmektedir.

2. *Endüstri ve örgüt psikoloğu, gerektiğinde eğitimci rolü üstlenmelidir.* Firmaların talebi ne kadar yoğun olursa olsun, bilimsel kurallara uygun olmayan yanlış uygulamalarda görev almayı reddetmek gerekmektedir. Bununla da kalmayıp, firma yetkililerine talep edilen uygulamanın bilimsel açıdan neden yanlış olduğu ve bu yanlışlığın doğuracağı sonuçlar, basit ve anlaşılabilir bir dille açıklanmalıdır. Örneğin, bilimselliği ispatlanmamış testle-

rin kullanımının doğuracağı kanuni ve ahlaki sonuçlar izah edilmelidir. Talep edilen uygulamadaki yanlışlıkların nasıl düzeltilebileceği veya düzeltilemeyecek nitelikteyse, alternatif uygulamaların neler olabileceği konusunda firma yetkililerine yol göstermek de endüstri ve örgüt psikoloğunun görev ve sorumlulukları arasında yer almalıdır.

3. *Endüstri ve örgüt psikoloğu bu alanda uzmanlaşmayı teşvik edici bir tutum içinde olmalıdır.* Endüstri ve örgüt psikolojisi alanında lisans seviyesinde dersler alan psikoloji öğrencilerine, bu alanda yetkin bir uygulayıcı olabilmek için, lisansüstü uzmanlık eğitimi almanın gerekli olduğu anlatılmalıdır. Lisans seviyesinde ders veren öğretim görevlileri, lisans eğitiminin uygulama için yeterli olamayacağını vurgulamalı ve bu alanda çalışmak isteyen öğrencilerini yurtiçi ve yurtdışı programlara yönlendirmelidir. Bu amaçla, özellikle akademisyen olarak görev yapan endüstri ve örgüt psikologlarının, varsa üniversitelerindeki lisansüstü eğitim programlarını aktif olarak tanıtan faaliyetler içine girmeleri çok yararlı olacaktır. Buna ek olarak, yurtiçi ve yurtdışı lisansüstü ve sertifika programları konusunda bir tanıtıcı broşür oluşturmak için işbirliğine gidilebilir.

Eleman Seçme ve Değerlendirmede Kullanılan Psikolojik Testler ve Teknikler

1. *Bilimselliği ispatlanmamış testler kullanılmamalı ve kullanımı engellenmelidir.* Uygulamada yaşanan en ciddi sorunların başında, eleman seçme ve değerlendirme kullanılan testlerin çoğunun geçerlik ve güvenilirliğinin sınırlı olmasıdır. Yabancı dilde geliştirilmiş testlerin Türkiye'deki kullanımı, çoğu zaman bu testlerin yalnızca Türkçe'ye çevirisi ile sınırlı kalmaktadır. Özellikle kişilik ve bilişsel yetenek testlerinin, Türkiye norm çalışması yapılmaksızın kullanılması son derece hatalıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi, endüstri ve örgüt psikoloğunun görevi bu tür uygulamalarda yer almamakla kalmayıp, bu ciddi yanlışlığı düzeltme çabasına girmektedir.

2. *Personel seçiminde kullanılan tekniklerin firmaya uygunluğu sınanmalıdır.* Testlerin yalnızca geçerlik ve güvenilirliği değil, aynı zamanda firmaya uygunluğu da sınanmalıdır. Personel seçiminde kullanılan her test, her firma ve her pozisyon için uygun değildir. Aynı şekilde, A firmasında başarılı sonuçlar veren bir seçme ve değerlendirme tekniği B firmasında başarılı sonuçlar vermeyebilir. Bu nedenle, uygulamaya geçmeden önce, ön testler yapılmalı ve uygulamanın firma bünyesine ve iş analizinden elde edilen verilere uygunluğu sınanmalıdır.

3. *Test uygulamalarında, testi alan kişiye, test ve sonuçları hakkında ayrıntılı bilgi verilmelidir.* Eleman seçiminde kullanılan testin bilimsel niteliği hakkında, testi alan kişi bilgi talep ettiği takdirde, kendisine gereken açıklamalar yapılmalıdır. Örneğin, büyük bir çokuluslu şirketin eleman seçimi sırasında kullandığı testlerdeki sorulardan biri, kişinin en çok sevdiği rengin ne olduğudur. Testi alan kişi, bu ve benzeri soruları anlamsız veya bilimsellikten uzak bulursa, kendisine testin bilimsel verilere dayandırıldığı, geçerlik ve güvenilirliğinin sınanıldığı konusunda güvence verilmeli ve testi tamamladıktan sonra, kendisine bu konuda gereken belgelerin gösterilebileceği söylenmelidir. Testin uygulamasına geçmeden önce, cevaplama ve puanlama hakkında gereken tüm açıklamalar eksiksiz sağlanmalıdır. Örneğin, eğer bir testin sonucuna bağlı olarak eleman seçerken, yalnızca alt değil, belli bir üst sınır puanı da söz konusu ise, bu durum testi alan kişiye bildirilmelidir ki, testte ne kadar iyi yaparsa, o kadar iyi olacağı gibi yanlış bir izlenim uyanmasın. Ancak alt ve üst puan sınırları bazı testler için söz konusu olmayabilir.

Testin sonucu hakkında, kişilere yazılı geri bildirim sağlanmalıdır. Yalnızca "test sonuçlarına göre firmamıza uygun olmadığınız bulunmuştur" gibi bir genel ifade yerine, özellikle sayısal sonuçlar alınan testlerde, kişinin testi alanlar arasında kaçınıcı sırada yer aldığı, firmanın hangi puandan yukarıda yer alan ki-

şileri seçtiği gibi ayrıntılı açıklamalara da yer verilmelidir.

4. *Personel seçme ve değerlendirme sürecinde eşitlik, gizlilik ve mahremiyet ilkelerinden ödün verilmemelidir.* Test sonuçlarının kim(ler) tarafından ve hangi amaç(lar)la kullanılacağı önceden tespit edilmeli ve bunun dışındaki kullanımı engellenmelidir. Testi alan kişilere, gizlilikle ilgili şirket kuralları açıklanmalı ve bu konuda güvence verilmelidir.

Personel seçme ve değerlendirmede, sırasında doldurulması istenen başvuru formlarında ve/veya mülakat sırasında, kişilerin mahremiyetine ilişkin sorulardan kaçınılmalıdır. Örneğin, kişinin neden hiç evlenmediği, eşi ile olan ilişkisi, cinsel yaşamı, sosyal hayatı ile ilgili ayrıntıların sorulması yanlıştır. Bunun yanı sıra, başvuru için niteliği ile ilgili olmayan soruların sorulması gereksiz ve yanlış olduğu kadar, ayrımcılığa da yol açabilir. Örneğin, kişinin dini veya ideolojik inançları, devlet veya iş dünyasındaki kişiler hakkında neler düşündüğü, evlenmeye ve çocuk sahibi olmaya niyeti olup olmadığı gibi sorular, *yapılacak işin niteliği ile ilgili olmadığı sürece yersizdir ve ayrımcılığa sebep olabilir.* Başvuru formlarında resim istenmesi dahi, fiziksel çekiciliğin ayrımcılığa sebebiyet verebileceği durumlarda yanlıştır (fiziksel çekicilik işin niteliği açısından gerekli değilse).

Bilimsel Araştırma ve Danışmanlık Sürecinde Görev ve Sorumluluklar

1. *Araştırma hakkında veri toplanan firmaya bilgi sağlanmalıdır.* Endüstri ve örgüt psikolojisi alanında bilimsel bilgi birikimine sahip olabilmemiz, firmaların çalışanları hakkında veri toplanmasına izin vermesine bağlıdır. Bazı firmalar bu konuda araştırmacılara destek vermek için ellerinden geleni yaparken, bazıları da bu konuda çekimser kalmaktadırlar. Bu çekimserliğin en belirgin nedenlerinden biri, araştırma amaçları ve sonuçları hakkında firmaya çoğunlukla hiçbir geri bildirimde bulunulmamasıdır. Araştırmaya başlamadan önce, araştırma hakkında firma yetkili-

lerine doğru ve eksiksiz bilgi verilmelidir. Belirtilmesi gereken konuların başında, araştırmanın amaçları, katılımın çalışanların ne kadar zamanını alacağı, sonuçların gizli tutulup tutulmayacağı ve firmaya ne şekilde geri bildirim sağlanacağıdır. Bu gibi konularda, araştırma başlamadan firma yetkilileri ile anlaşmaya varmak, ileride ortaya çıkabilecek yanlış anlamaların önlenmesi açısından çok önemlidir. Örneğin, araştırma sonucunda, katılımcılar hakkında kişisel hiçbir bilginin verilmesinin mümkün olmayacağı önceden belirtilmelidir. Sonuçların kendilerine kısa ve genel bir özet olarak bildirileceği vurgulanmalı, daha ayrıntılı ve firmaya özel raporlar için danışmanlık ücreti talep edilebileceği belirtilmelidir. Tabii, araştırmacının böyle bir talepte bulunması gibi bir gereklilik söz konusu değildir. Altını çizmek istediğimiz nokta, araştırma kapsamında firma ile girilecek ilişkinin şartlarının ve sınırlarının *araştırma başlamadan* çizilmesi ve bu konuda her iki tarafın da uzlaşmaya varması gerekliliğidir.

Araştırma sonunda, firma yetkililerine ve/veya katılımcılara, bulgular hakkında kısa ve anlaşılır bir özet yollanmalıdır. Araştırmaya katılmakla zaman ve enerji harcamış kişilere karşı en temel borcumuz geri bildirim sağlamaktır. Alanın saygınlık kazanması açısından da bu gibi konuların üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

2. Araştırmanın yayınlanması sırasında firma kimliği gizli kalmalı ve firmanın katkıları belirtilmelidir. Firma gizliliğin korunmasını istediği takdirde, firmanın kimliğine ilişkin her türlü bilgi ve ipucu, sonuçlar yayınlanırken ortadan kaldırılmalıdır. Eğer firma tarafından tam gizlilik talep edilmemişse, yayınlarda firmanın katkılarından dolayı, yetkililere ve çalışanlara teşekkür edilmelidir. Firmanın herhan-

gi bir elemanı verilerin analizinde, yorumlanmasında ve/veya raporun yazılmasında katkı sağladıysa, bu kişi (veya kişiler) yazarlar listesinde yer almalıdır.

3. Danışmanlık hizmeti sırasında toplanan verilerin araştırma amaçlı kullanılıp kullanılmayacağı firmanın iznine bağlıdır. Akademisyenler tarafından verilen danışmanlık hizmetleri sonunda, elde edilen verilerin araştırma ve yayın amacıyla kullanılmasını genelde firmalar anlayışla karşılamaktadır. Fakat, araştırmacı bu konudaki niyetini en kısa sürede firma yetkililerine bildirmelidir. Birçok durumda, firmanın kimliği gizli tutulduğu takdirde, verilerin yayınlanmasına izin verilmektedir; ancak izin verilmediği durumlarda, verilerin yayınlanması doğru değildir.

4. Danışmanlık hizmeti sırasında gizli tutulması istenen kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulmalıdır. Danışmanlık hizmetinin başında, danışmanlık sırasında bireylerden alınan bilgilerin, bu kişilerin kimliklerini ortaya çıkaracak şekilde paylaşılacağı firma yetkililerine bildirilmelidir. Danışman ve firma arasındaki bilgi paylaşımı bu gizlilik ilkesi temelinde yapılmalıdır. Aksi bir taleple karşılaşan danışman, bu talebin mümkün olmayacağını belirterek, kimlik belirleyici bilgiler olmaksızın konulara veya problemlere yoğunlaşabileceğini vurgulamalıdır.

Bu makalede ele alınan konular, etik uygulamalara ilişkin tartışmaların sınırını çizmeye, onlara yalnızca bir başlangıç oluşturmayı hedeflemektedir. Bundan sonraki tartışmalarda, etik kuralların yanı sıra, yasal düzenlemelerin de ele alınması yararlı olacaktır. Yeni gelişen bu alanın saygınlığı ve topluma sağlayacağı yarar, etik ve yasal açıdan sağlam temellere oturtulduğu oranda mümkün olacaktır.

Türk Psikoloji Dergisi (TPD) Derleme Yazıları İlkeleri

Dergimizin gelecek sayılarında yer alacak yayınların iki ana grupta toplanmasına karar verilmiştir. İlk grupta geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile sınırlı kalmayacağı umulan görgül çalışmalar, ikinci grupta ise aşağıdaki beş grupta toplanan gözden geçirme, model önerme ve olgu sunulan çalışmaları yer alacaktır.

1. Yurt içinde ve dışında yaygın olarak üzerinde durulan ya da ilgi gören konularda en son literatürün kapsamlı bir şekilde sunulduğu derlemeler.

2. Okuyucu kitlesinin yararlanabileceği konulardaki görgül çalışmaların derlenmesi ya da gözden geçirilmesi.

3. Okuyucu kitlesinin yararlanabileceği konularda meta-analitik değerlendirmeler.

4. Kuramsal literatürlerdeki birimlerin neden-sonuç ilişkilerini içeren model önerileri şeklinde sunulması.

5. Olgu sunuları ve tartışmalar.

Birinci grupta yer alan yazılardaki esas, okuyucuyla bir alanı değişik boyutlan ile tanıtmak ve geniş bir perspektif sunabilmektir. Hedef, çoğunluğunu akademisyen, uygulayıcı ve öğrencilerin oluşturduğu okuyucu kitlesini kuramsal ve görgül literatürdeki farklı sorular, yaklaşım ve bulgularla tanıştırmak ve bu konuda güvenilir, zengin bir kaynak oluşturmaktır. Bu yazılarda yapılmış olan çalışmaların, yaklaşımların ve bulguların tekdüze bir şekilde sunulmasının ötesine geçilmesi amaçlanmaktadır. Diğer bir deyişle, bu yazılarda iki boyutlu literatür özetlemeleri yerine, yeni sorular ve çalışmalara zemin hazırlaya-

bilecek nitelikte akademik ürünlerin oluşturulması hedeflenmektedir.

İkinci grup yazılarda, belirli bir alanda yayınlanmış olan çalışmaların niceliksel olarak yorumu ve gözden geçirilmesi hedeflenmektedir. Bu gruptaki yazıların birinci gruptakilerden farkı, gözden geçirilen yazıların görgül çalışmalar ile sınırlandırılmış olmasıdır.

Üçüncü grupta yer alan çalışmalar ise, belirli bir konuda yayınlanmış olan görgül çalışmaların niceliksel değil istatistiksel ya da meta-analitik yöntemlerle gözden geçirilip özetlenmesi olarak tanımlanmıştır. Bir konuda yapılmış görgül çalışmaların bulgularının istatistiksel olarak kümülatif bir şekilde ifade edilmesinde kullanılan bir teknik olan meta-analizi, olayları ve ilişkileri anlamak için, tek bir çalışmada gerçekleşmesi olası olmayan geniş bir perspektif sağlar.

Dördüncü gruptaki yazılar, örtük değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin irdelendiği model önerilerini içermektedir. Psikolojide, sosyal, kişilik ve örgüt psikolojisi başta olmak üzere birçok alanda, örtük değişkenler arasındaki ilişkiler nedensel modeller çerçevesinde yapılandırılmakta ve test edilmektedir.

Olgu sunularının temel hedefi ise, uygulamalı alanda çalışan psikologlar arasındaki bilgi alışverişini geliştirmek ve uygulamalı alanlardaki öğrenciler için iyi bir kaynak oluşturmaktır. Amaç, olguların sadece aktarılması değil, içsel tutarlığı olan belirli bir kuramsal çerçeve içerisinde sunulup tartışılması ve hatta farklı kavramlar açısından irdelenmesidir.

Türk Psikoloji Dergisi (TPD) Yazım Kuralları

Bu dergide görgül çalışmalara ve derleme türü yayınlara (en son literatürü kapsamlı bir şekilde kapsayan yazılar, meta-analiz çalışmaları, model önerileri, olgu sunuları ve tartışmalar vb.) yer verilmektedir. Tüm yazılar Amerikan Psikologlar Birliği tarafından yayınlanan 'Publication Manual of American Psychological Association (4. Baskı), 1994' adlı kitapta belirtilen yazım ilkelerine uygun olarak yazılmalıdır. Türkçe yazım kurallarıyla ilgili yeni bir bilgi sizlere ulaştırılmaya kadar Dergimizin son sayısındaki yazım kuralları dikkate alınmalıdır.

Genel İlkeler

1. Dergiye gönderilecek yazılar A4 boyutlarında beyaz kağıda üst ve alt boşluk 4cm., sağ boşluk 2cm, sol boşluk 2,5cm bırakılarak (16 x 21,7'lik alana) çift aralıklı ve düz metin yazılmalıdır (Bu ölçüler, gönderilen tablo ve grafiklerin dergi sayfa boyutları dışına taşmaması ve daha kolay kullanılmasını sağlayacaktır).

2. Yazılar 5 kopya olarak gönderilmeli ve uzunluğu 25-30 sayfayı geçmemelidir.

3. Yazılarda Türk Dil Kurumu'nun yazım kılavuzu örnek alınmalı, yabancı sözcükler yerine olabildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Türkçe'de pek alışılmamış sözcükler yazıda kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde verilmelidir. (Türkçe ve İngilizce)

4. Yazılar başlık sayfası, özet (Türkçe ve İngilizce), anahtar sözcükler, ana metin, kaynaklar, ekler, tablolar, şekil başlıklar, şekiller, yazar notları ve yazışma adresi ile genişletilmiş İngilizce özet (summary) bölümlerini içermelidir).

a) Başlık sayfası: En fazla 10-12 kelimeden oluşan makale başlığı, kısa başlık (kelimeler arasındaki boşluklar ile beraber en

fazla 50 karakter), yazarların adı ve soyadı, ünvanı ve çalıştığı kurumu içermelidir.

b) Özet ve anahtar sözcükler: Özet Türkçe ve İngilizce olmak üzere her iki dilde 'Özet' ve 'Abstract' başlıkları altında 200 kelimeyi geçmeyecek şekilde olmalıdır. Anahtar sözcükler (3 ile 10 arasında) Türkçe özetin altında 'Anahtar Sözcükler' ve İngilizce özetin altında 'Key words' başlığı kullanılarak verilmelidir. Türkçe ve İngilizce özetin her biri yeni bir sayfadan başlamalıdır.

c) Ana metin: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Görgül makalelerde metin, sırasıyla giriş, yöntem, bulgular ve tartışma bölümlerinden oluşmalıdır. Derleme türü makalelerde, makalenin içeriğine bağlı olarak bu sıra izlenmeyebilir. Kısa başlık her sayfanın sağ köşesinde, yanında sayfa numarası olacak şekilde tekrarlanmalıdır. Ana metnin ilk sayfası makalenin başlığı ile başlamalıdır. Başlıktan sonra, "Giriş" alt başlığı yazılmadan paragraf ile metne başlanmalıdır. Yöntem, Bulgular ve Tartışma bölümleri yeni bir sayfadan başlamaz. Bir bölüm bittikten sonra, aynı sayfada diğeri onu izler.

Giriş bölümü yapılan araştırma ile ilgili olarak, literatürdeki yaklaşım ve bulgular ile araştırmanın amacını içermelidir.

Yöntem bölümü örneklem, veri toplama araçları ve işlem olmak üzere 3 alt bölümden oluşmalıdır.

Bulgular araştırmanın denencelerini test etmek amacı ile kullanılan istatistiksel analizleri, her değişkene ait ortalama ve standart sapma değerlerini içermelidir. Tablolar ve şekiller ayrı bir sayfada yazının en sonunda verilmelidir.

Sıklıkla kullanılan istatistiksel teknikler metin içinde rapor edilirken aşağıda belirtilen şekilde olmalıdır:

Varyans analizi:

Tek yönlü varyans analizi: $F(1, 123) = 5.43, p < .05$

İki veya daha fazla değişken için varyans analizi: $F(1, 141) = 6.23, HOK = 1.21, p < .05$

HOK: Hata ortalama kare (error of mean of squares)

Korelasyon ve kay-kare değerleri rapor edilirken denek sayısı (n) ve t, F çoklu karşılaştırmalar (Tukey testi gibi) rapor edilirken serbestlik derecesi (sd) mutlaka verilmelidir. Regresyon analizleri rapor edilirken R, R², F, Beta, T ve p değerleri verilmeli; faktör analizi rapor edilirken ise her bir faktör altındaki maddelerin faktör yükleri (factor loadings) ve her bir faktörün açıkladığı varyans bilgileri verilmelidir.

Tartışma bölümü, araştırma bulgularının literatür ışığında açıklanmasını, tartışılmasını içermelidir.

d) Kaynaklar: Yeni bir sayfadan başlanmalıdır. Metin içinde belirtilen tüm kaynaklar 'Kaynaklar' listesi içinde yer almalıdır.

Metin içinde kaynaklara atıfta bulunurken yazarların soyadları ve yayın tarihi kullanılır. Örnekler:

Savaş (1985) ...

Savaş'a (1985) göre ...

File ve Smith (1992) ...

File ve Smith'e (1992) göre ...

Martin, Sheldon ve Yaffee (1994)...

Yazar sayısı 3 ile 5 arasında ise, metin içinde geçtiği yerde yukarıda olduğu gibi verilir, daha sonra ise Martin ve arkadaşları (1994) ... olarak verilmelidir.

Yazar sayısı 6 veya daha fazla ise metin içinde ilk geçtiği yerden itibaren Smith ve arkadaşları (1980) olarak verilmelidir.

Parantez içinde cümle sonunda birden fazla esere atıfta bulunuluyor ise kaynaklar alfabetik sıra ile verilmelidir.

... (Doğan, 1987; Kleft ve Dobson, 1990; Smetih ve ark., 1980; Winson, George ve Zeng, 1986).

Kaynaklar bölümünde kaynaklar alfabetik sıra ile verilmelidir. Birden fazla yazarlı Türkçe ve yabancı kaynaklar için son yazarın soyadından önce '&' işareti kullanılmalıdır. Kaynakların yazım kuralları ile ilgili olarak lütfen dergimizin son sayısını (42. sayı) dikkate alınız.

e) Ekler: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Araştırmada kullanılan ölçekler gibi ek bilgileri içerir.

f) Tablolar: Yeni bir sayfadan başlanmalıdır ve her bir tablo ayrı bir sayfada verilmelidir. Tabloların verilmiş şekli ile ilgili olarak dergimizin 42. sayısı dikkate alınmalıdır. Tablo numarası ve Tablo başlığı tablonun üstünde yer almalıdır.

g) Şekil başlıkları ve şekiller: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Şekil numarası ve şekil başlıkları aynı sayfada alt alta verilmelidir. Şekillerin her biri ise ayrı sayfalarda verilmelidir. Özel baskı gerektiren şekil ve fotoğrafların masrafı yazardan alınır.

h) Yazar notları: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Eğer araştırma bir tez çalışmasının özeti ise veya araştırmayı destekleyen kurum(lar) var ise bu bölümde belirtilmelidir. Ayrıca araştırmacının, araştırmaya katkılarında dolayı teşekkür etmek istediği kişiler de bu sayfada belirtilmelidir.

i) Yazışma adresi: Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Yazarın veya yazarlardan bağlantı kurulabilecek olan kişinin adresi, telefon numarası ve varsa faks numarası ile e-posta adresi bu bölümde yer almalıdır.

i) Genişletilmiş İngilizce özet (summary): Yeni bir sayfadan başlamalıdır. Çift aralıklı, 4-10 sayfa uzunluğunda olmalı; giriş, yöntem, bulgular ve tartışma bölümlerini içermelidir.

5. Yazılarda ifade edilen düşüncelerden yazarları sorumludur.

6. TPD'de yayınlanan yazılardan ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazının içeriğinde olabilecek çarpıtmalardan alıntıyı

yapan ve yayınlayan kişi ya da kuruluşlar yasalar karşısında sorumludur.

7. TPD'ye gönderilen yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın geri gönderilmez.

8. Yazı, yayına kabul edildikten sonra yazarından Word 6.0 veya sonrası sürümü ile yazılmış bir kopyası, 3,5 inchlik diskette istenir.

9. Yayın Kurulu, yazıda gerekli gördüğü sözcükleri değiştirebilir.

10. Kurallara uymayan yazılar yayınlanmaz.

11. TPD'nde yayınlanan yazılar için herhangi bir ücret ödenmez. Ancak makale yayınlan-

dıktan sonra, yazar TÜBA'ya başvurduğu takdirde, TÜBA'nın uluslararası yayınları özendirme fonu kapsamında belirlenen maddi ödülü talep edebilir.

12. Yayınlanan her araştırmanın verilerinin 5 yıl süre ile araştırmacı tarafından saklanması zorunludur. Gerek yayın politikamız gerekse dahil olduğumuz uluslararası yayın kuruluşlarının kuralları gereğince zaman zaman bazı yazıların verileri ve analiz programları yazarlarından istenebilecektir.

Kongreler

• 8-10 Nisan 1999

"4. Türkiye AIDS Kongresi" Pine Bay Holiday Resort, Kuşadası
Başvuru: Doç. Dr. Selda Erensoy, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Bornova, İzmir.
Tel: (232) 388 66 23

• 14-17 Nisan 1999

"V. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi", H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Çiftasfalt, Keçiören, Ankara
Başvuru: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi
İzmir Cad. Elgün Sk. No: 13/6, Kızılay, Ankara.
Tel/Faks: (312) 230 40 24

• 15-18 Nisan 1999

"Çocuk Gelişimi Araştırmaları Derneği Kongresi" (Society for Research in Child Development, SRCD), Albuquerque, ABD.
Konferans için bilgi internet sayfalarında: www.blackwellpublishers.co.uk/srccd/

• 20-22 Mayıs 1999

"Kanada Psikoloji Birliği 60. Kongresi", Halifax, N.S., Kanada.
Konferans için bilgi internet sayfalarında: www.cpa.ca/halifax

• 27 Haziran - 2 Temmuz 1999

"16. Amerikalılar Psikoloji Kongresi" (XXVII Interamerican Congress of Psychology), Caracas, Venezuela.
Bilgi için: A&S event, C.A., CCS 576, P.O. Box 025323, Miami, FL. 33102 ABD.
Tel/Faks: 1-582-751-6582 / 1-751-8338 / 751-5629, e-posta: event@eldish.net

• 3-6 Temmuz 1999

"Amerikan Psikoloji Derneği 11. Kongresi" (American Psychological Society), Denver, Colorado, ABD.
Konferans için bilgi internet sayfalarında: www.hanover.edu/psych/APS/aps.html

• 3-7 Temmuz 1999

"29. Davranış Genetiği Birliği Kongresi" (Behavior Genetics Association) Vancouver, Kanada.
Bilgi için: Richard Rose, Department of Psychology, Indiana University, Bloomington, IN 47405-1301, ABD. Faks: 1-812-855-4691, e-posta: rose@indiana.edu.

• 4-8 Temmuz 1999

"2. Dünya Psikoterapi Kongresi", Dünya Psikoterapi Konseyi (World Council for Psychotherapy, WCP), Viyana, Avusturya.
Bilgi için: WCP-Head Office, Rosenbursenstr. 8/7/8, A-1010 Viyana, Avusturya. tel: 43 1-512 04 44, faks: 43 1-512 05 70, e-posta: wcp.office@psychotherapie.at

• 4-9 Temmuz 1999

"6. Avrupa Psikoloji Kongresi" (Sixth European Congress of Psychology)
Bilimsel Komite: Università degli Studi di Cagliari Dipartimento di Psicologia localita "Sa Duchessa" 09123 Cagliari, İtalya.
Tel/Faks: +39 6 688 91 926
Organizasyon Komitesi: c/o INPPA
Tel: +39 6 688 91 926
Faks: +39 6 688 03 822

• 15-18 Temmuz 1999

"4. Uluslararası AIDS Konferansı", Ottawa, Ontario, Kanada.
Konferans için bilgi internet sayfalarında: www.aidsimpact.com

• 18-21 Temmuz 1999

"Uluslararası Politik Psikoloji Derneği 22. Kongresi" (International Society for Political Psychology), Amsterdam, Hollanda.
Konferans için bilgi internet sayfalarında: <http://ispp.org/>

• 12-15 Ağustos 1999

"Uluslararası Göç ve Göçmenler Konferansı", Toronto, Ontario, Kanada.
Bilgi için: Victoria Esses, Department of Psychology, University of Western Ontario,

London, Ontario, Kanada N6A 5C2.

Tel: 519-679-2111 ext. 4650

e-posta:

vesses@julian.uwo.ca

• **Eylül 1999**

"Ulusal Psikiyatri Kongresi", Trabzon

Başvuru: Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu,
K.T.Ü. Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı, 61080
Trabzon.

Tel : (462) 325 30 11

Faks : (462) 325 83 55

• **1-5 Eylül 1999**

"9. Avrupa Gelişim Psikolojisi Konferansı"
(IXth European Conference on Developmental
Psychology), Spetses, Yunanistan.

Konferans için bilgi internet sayfalarında:

e-posta: eurocdp9@dp.uoa.gr

Tel : +30 - 1 - 72 77 529

Faks : +30 - 1 - 72 77 534.

www.dp.uoa.gr/conferences/eurocdp9/

• **1-3 Ekim 1999**

"Avrupa Sağlık Psikolojisi Derneği 13.
Kongresi" (The 13th Conference of the European
Health Psychology Society - Psychology and the
Renaissance of the Health"), Floransa, İtalya.

• **28-31 Ekim 1999**

"6. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi",
Kapadokya

Başvuru: Doç. Dr. Oğuz E. Berksun, An-
kara Üniversitesi Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim
Dalı, Cebeci, Ankara.

Tel/Faks: (312) 362 12 92

• **23-28 Temmuz 2000**

"27. Uluslararası Psikoloji Kongresi",
Stockholm, İsveç.

Bilgi için: 27th International Congress of
Psychology

Swedish Psychological Association, Box
3287, S-103 65, Stockholm, İsveç.

TÜRK PSİKOLOJİ DERGİSİ ABONELİK FORMU

Türk Psikoloji Dergisi aboneliği, yılda iki olağan sayı ve iki özel sayıyı
(ya da eş değeri yayın) kapsamaktadır.

Adı Soyadı: _____

Ev Adresi: _____

Ev Tel ve Faks: _____

İş Adresi: _____

İş Tel ve Faks: _____

E-mail: _____

Şehir / Ülke: _____

Dergilerinizin Hangi Adresinize Gönderilmesini istiyorsunuz

Ev Adresime

İş Adresime

ABONELİK BİLGİLERİ

(Lütfen aşağıdaki seçeneklerden istediğinizi işaretleyiniz)

- 1999 yılı bireysel abonelik 5.000.000 TL. Yurtdışı 35\$-55DM
- 1999-2000 yılları bireysel abonelik 7.500.000 TL. Yurtdışı 50\$-70DM
- 1999 yılı kurumsal abonelik 10.000.000 TL
- 1999-2000 yılları kurumsal abonelik 15.000.000 TL

Ücreti, Türk Psikologlar Derneği'nin Yapı Kredi Bankası ODTÜ şubesi 1005241-5 no'lu banka hesap numarasına ya da Türk Psikologlar Derneği'nin 105222 no'lu posta çeki hesabına yatırabilirsiniz. Ayrıca ödemelerinizi Kredi Kartı ile de yapabilirsiniz. Bunun için lütfen Derneğimizden form isteyiniz ya da ekteki formu kullanınız.

Yazışma Adresi

-İnkılap Sok. 31/6 Kızılay – ANKARA
-P.K. 117, 06662 Küçükesat ANKARA
Tel: (0-312) 425 67 65 – Faks: (0-312) 417 40 59
WEB: <http://www.psikolog.org>
E-mail: TPD@service.raksnet.com.tr

TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ

Adı Soyadı:

Adresi:

Ödemenin Niteliği (Lütfen sizin için en uygun olanı işaretleyiniz):

Aidat (Lütfen yılını belirtiniz):

Abonelik (Türk Psikoloji Dergisi) (Lütfen yılını belirtiniz):

Diğer (Lütfen açıklayınız):

Visa

MasterCard

EuroCard

Kredi Kartı No.:

Son Kullanma Tarihi:

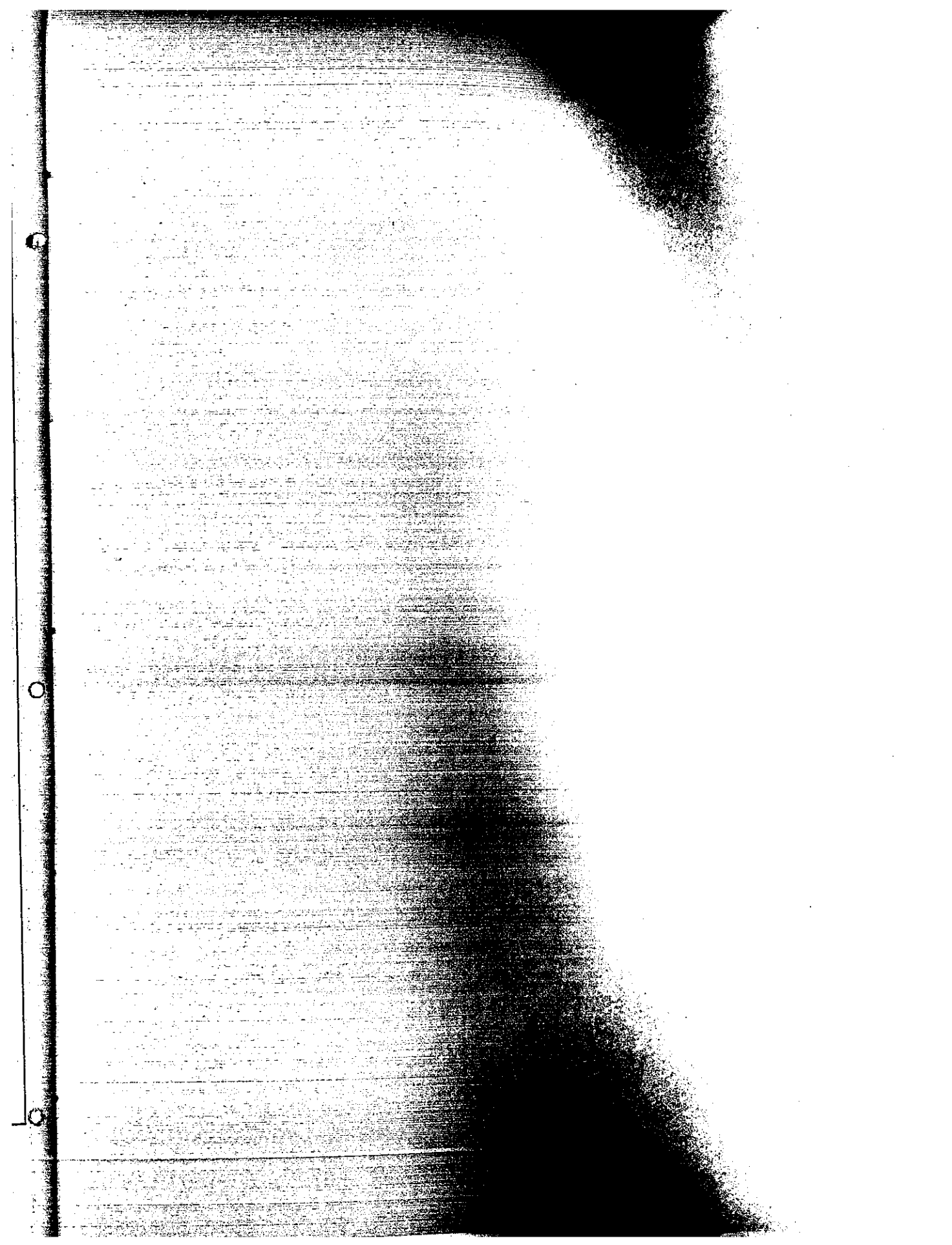
Türk Psikologlar Derneği'ni, kredi kartımdan

TL'yi bir kereye mahsus olmak üzere çekmek için yetkili kılıyorum.

Tarih:

İmza:

Not: Bu formu faks ile (0 312 417 40 59) ya da eiden Türk Psikologlar Derneği'ne ulaştırabilirsiniz.

TÜRK PSİKOLOJİ DERGİSİ

Turkish Journal of Psychology

Cilt 14, Sayı 43, Haziran 1999
(Volume 14, No. 43, June 1999)Türk Psikologlar Derneği Yayınıdır
Official Publication of the Turkish Psychological Association**Sahibi**Türk Psikologlar Derneği Yönetim Kurulu adına
Doç. Dr. İhsan Dağ**Yayın Yönetmeni**

Prof. Dr. Nail Şahin

Yardımcı Yayın Yönetmenleri (Soyadına Göre Alfabetik Sırada)Yrd. Doç. Dr. Belgin Ayvaşık
Doç. Dr. Serdar M. DeğirmenciogluDoç. Dr. Sami Gülgöz
Yrd. Doç. Dr. Canan Sümer**Akademik Danışmanlar Kurulu (Soyadına Göre Alfabetik Sırada)**Doç. Dr. Melda Akçakın
Doç. Dr. Ercan Alp
Doç. Dr. Sibel Arkonaç
Yrd. Doç. Dr. Zeynep Aycan
Prof. Dr. Orhan Aydın
Yrd. Doç. Dr. Sibel Kazak Berument
Yrd. Doç. Dr. Reyhan Bilgiç
Prof. Dr. Nuri Bilgin
Doç. Dr. Reşit Canbeyli
Prof. Dr. Doğan Eker
Doç. Dr. Canan Ergin
Doç. Dr. Buket Erkal
Prof. Dr. Güler Okman Fişek
Yrd. Doç. Dr. Fatoş GökşenDoç. Dr. Melek Göregenli
Prof. Dr. Aydan Gülerce
Doç. Dr. Gülden Berkem Güvenç
Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu
Prof. Dr. Olcay İmamoğlu
Doç. Dr. Benal İnceer
Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı
Prof. Dr. Sirel Karakaş
Prof. Dr. Nuray Karancı
Yrd. Doç. Dr. Ayda Tekok Kılıç
Prof. Dr. Ayhan Koç
Doç. Dr. Şeyda Kozcu
Doç. Dr. Falih Köksal
Doç. Dr. Biran Mertan
Prof. Dr. Ferhunde ÖktemProf. Dr. Necla Öner
Doç. Dr. Banu Öney
Prof. Dr. Ahmet Rüstemli
Prof. Dr. Işık Savaşır
Doç. Dr. Melike Sayıl
Yrd. Doç. Dr. Oya Somer
Prof. Dr. Diane Sunar
Yrd. Doç. Dr. Nebi Sümer
Doç. Dr. Deniz Şahin
Prof. Dr. Nesrin H. Şahin
Prof. Dr. Suna Tevrüz
Prof. Dr. Yurdal Topsever
Doç. Dr. Ünsal Yetim
Prof. Dr. Perin Yolaç**Teknik Koordinasyon (Soyadına Göre Alfabetik Sırada)**

Yrd. Doç. Dr. Belgin Ayvaşık

Doç. Dr. Serdar M. Değirmencioglu

Yrd. Doç. Dr. Canan Sümer

Abone İşleri Sorumlusu
Rahime Tilgeler

Dernek Genel Merkezi: Meşrutiyet Cad. 22/12 Kızılay, 06640 ANKARA

Tel: (0-312) 425 67 65 • Faks: (0-312) 417 40 59

E-posta: bilgi@psikolog.org.tr

Web: http://www.psikolog.org.tr

Yazışma Adresi: Yrd. Doç. Dr. Belgin Ayvaşık

ODTÜ Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara

Tel: (0-312) 210 51 12 • Faks: (0-312) 210 12 88

E-posta: abelgin@metu.edu.tr

Abone İşlemleri İçin

Posta Çeki Hesap No: 105222

Banka Hesap No: 1002996-7

(Yapı Kredi Bankası-Mithatpaşa Şubesi, Ankara)

Sayfa Düzeni: Psk. Kazım Alat

Baskı: DETAMAT Büyük San. 1. Cad. 99/89 ANKARA • Tel: (0-312) 384 47 21

AYRILIRKEN

Türk Psikoloji Dergisi'nin, (o zamanki adıyla Psikoloji Dergisi'nin) ilk sayısını elimde tutuyorum. O dönemdeki en iyi teksir makinesini kullandığımız halde, okunması zor, üçüncü hamur kirli sarı kağıda basılmış ve çok amatör bir sayfa düzeni var. Öğrencilerimle sayfalarını tek tek birleştirip zımbalamış, kapağını da ağaç tutkalı ile yapıştırmıştık. Tabii hepimiz, "çocuklar gibi şendik". Daha sonraki sayılar hazırlanırken kurşun kalıplarla dizgi yapılan odaları hatırlıyor, eski matbaaların ağır ve gürültülü baskı makinelerinin sesini duyar gibi oluyorum. Bilgisayar çağından bakılınca tarih öncesi bir teknoloji gibi geliyor.

Üyelerimizin çoğu hatırlamaz veya bilmez ama o yıllarda bir derginin başlatılması fikrini hiç de gerçekçi bulmayan meslektaşlarımız olmuştu. Böyle bir derginin devam ettirilemeyeceğini düşünüyorlardı. Haksız da sayılmazlardı. Yılda dört sayı yayımlamak kolay değildi. Yazı bulmakta zorluk çektiğimiz, kapı kapı dolaşarak, neredeyse valvararak yazı topladığımız günler yaşadık.

Ülkemizin 1980 yılı öncesindeki koşulları yüzünden birçok derneğin bütçesi tükenmiş, yayınları yok olup gitmişti. Özellikle yüksek enflasyon, kağıt ve malzeme kıtlıkları, bizleri de darboğazlara sokmuştu. Bir avuç arkadaşımız bu dönemlerde özveriyle çalışarak Dergimizi yaşattılar. Bu kişilerin bazılarının adları eski sayıların kapaklarında yazılıdır. Dergi pek çok kişinin emeğini gerektirir. Bu çabaya çeşitli biçimlerde katkıda bulunan ve adı hiçbir yerde yazılmayan nice arkadaşımız, öğrencimiz olmuştur. Bu kişilerin adlarını tek tek saymam mümkün değil, fakat hepsine, mesleğimiz adına teşekkür borçluyuz.

Türk Psikoloji Dergisi bugün aranan, kütüphanelerin abone olmak için yarıştığı, önem verilen ve bilimsel çevrelerde saygınlığı olan bir konuma geldiyse, bu fedakarlıkları yıllarca sessiz sessiz üstlenen kişiler sayesinde geldi. Bu görkemli başarının bir gün elde edilebileceğine inanarak yola çıkan kişi olmaktan ve yıllar sonra bunu gerçekleştirenler arasında bulunmaktan mutluluk duyuyorum.

Türk Psikoloji Dergisi artık süreklilik kazanmış ve başka meslek mensuplarının imrendiği bir saygınlığa kavuşmuştur. Geçmişe göre çok daha önemli bir yerdedir. Sadece kendi gözümüzde değil, basın organlarında, bilim çevrelerinde de beğeni kazanıyor. Hatta Dergi'ye yazı göndermek isteyen yabancı araştırmacılar bizimle temas ediyor. Yakın geçmişte, sosyal bilimler alanında, Türkçe makaleler yayınlayarak uluslararası yayın indekslerine giren tek dergi oldu. Özellikle belirtmek isterim, uluslararası indekslerde bulunan ve masrafları devlet tarafından karşılanan dergilerin hepsi İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Bu yüzden Türk Psikoloji Dergisi'nin özel bir yeri vardır. Yayınlanan yazıların dünyanın her yerinde tanınmasına, yazılarda kaynak gösterilen çalışmaların da indekste sıralanmasına katkıda bulunuyor. Böylece hem Türkiye'deki araştırma etkinliklerini doğrudan uluslararası bilim çevrelerine ulaştırıyor, hem de bu çalışmalara esin kaynağı olmuş yerli veya yabancı araştırmaların atfı almasını sağlıyor. Genç araştırmacılarımıza örnek oluştururken, Türkçe'de kaliteli yayın birikiminin artmasına, geliştirilen araçların tanıtılmasına yardımcı oluyor. Akademik yükseltmelerde, uluslararası yayınlara daha fazla puan verilmesi yüzünden, Türk Psikoloji Dergisi'nin önemi ve sorumluluğu artmıştır. Mesleğimizin prestiji açısından önemli bir yeri vardır. Meslek olarak şunu gururla söyleyebiliriz: Bu başarıyı tümüyle kendimiz elde ettik. Başarımızın takdir edilmesi yüzünden verilen yardım (matbaa masraflarının yarısını kapsayan TÜBA'nın desteği), ancak Türk Psikoloji Dergisi uluslararası bir bilimsel dergi niteliği kazandıktan sonra gerçekleşti.

Bir ülkedeki psikoloji etkinliği, yayınlarıyla, araştırmacılarıyla, programlarıyla, uygulamaları ve araştırma konularıyla bir bütündür. Her boyutun diğerine katkısı vardır. İşte Türk Psikoloji Dergisi, bizler için bu boyutlardan birini temsil ediyor, araştırmaların yansıtıldığı ciddi bir dergi olma kimliğini koruyor. Kuşkusuz bu gelişmelerin bizlere yüklediği yeni sorumluluklar var. Elde edilen kazanımların korunabilmesi için şimdi daha fazla özveri gerekiyor. Türkçe yayın birikimini

arttırmak için uğraşırken, çeşitli konularda uluslararası standartların yerleştirilmesi de gündeme geliyor.

Türk Psikoloji Dergisi'nin kaydettiği bu büyük ilerlemeleri görmemek mümkün değil. Öte yandan, bazı yönlerimiz hala eski günleri hatırlatıyor. Yeni adımlar atabilmek, üstlendiğimiz misyonu gerçekleştirebilmek için yeni bir yapılanma artık kaçınılmaz oldu.

Önce şunu biliniz: Dernek açısından bakıldığında Dergi, gelir sağlayan bir yayın değildir. Abone gelirleri ve son iki yıldaki TÜBA katkısı, toplam harcamalarının ancak beşte birini karşılamaktadır. Dergi'nin matbaa dışındaki her işi, gönüllü olarak çalışan kişiler tarafından yürütülmektedir. Uluslararası bir derginin tüm yükü az sayıda kişinin üzerinde. Bu biçimiyle hala kuruluş yıllarındaki amatör ruhla yürütülüyor. Bunun ne anlama geldiğini, yayın konusunda tecrübesi olmayan birine anlatmak hiç kolay değildir. Yazıları hazır bir dergiyi baskıya hazırlamak bile, çok yorucu, dikkat ve titizlik isteyen bir iştir. Türk Psikoloji Dergisi'nin ise her sayısı birkaç kişinin ortalama iki ay çalışmasını gerektirir, özellikle son haftalarda geceli gündüzlü çalışmak zorunda kalır. Teknik yönetmen, sekreter, düzeltmen, baskı denetçisi, matbaa ustası, grafiker, dizgi elemanı ve dağıtım sorumlusu roller, hep aynı kişiler tarafından üstlenildiğinden, birbirine karışır. Bu durumu değiştirmek, daha profesyonel bir örgütlenmeye geçebilmek için son birkaç yılda çeşitli çalışmalar yapıldı.

Piyasada kişilerin para kazanmak için kurdukları şirketlerin dergileri var. Reklam desteğiyle masrafsız çıkarılan, bu yüzden bazı teknik hizmetleri daha kolay satın alabilen dergiler var. Ticari amaçlı, halka dönük dergiler var. Saydığım dergilerin hemen hepsi, yüksek miktarda satış veya reklam gelirinə sahiptir. Türk Psikoloji Dergisi'nin okuyucu kitlesi ve hedefleri farklıdır fakat baskı kalitesi, görünüş ve dağıtım etkinliği yönünden bu dergilerden geri kalmaması iyi olur. Bu da ancak bazı hizmetlerin satın alınmasıyla mümkün olabilir. Bunun faturasını Dernek ödeyecektir. Ancak Türk Psikoloji Dergisi'nin gerek işleyişi, gerek kimliği ve mali gerçekleri nedeniyle, Dernek'ten tümüyle bağımsız bir örgütlenmeye geçmesini şimdilik mümkün görmüyorum.

Derneğin insan ve para gücü arttıkça, sekreterlik, satış ve dizgi elemanı gibi kolaylaştırıcı işler için hizmet satın alabiliriz. Fakat uzmanlık bilgisi gerektiren işler, daha çok uzun bir süre, yine gönüllü çalışacak kişiler tarafından yürütülecektir. Derneğin bu işler için ayıracağı çok fazla parası olsa bile bazı hizmetleri dışarıdan alamayız. Burada sözüm akademisyenleredir. Danışmanlık, yayın yönetmenliği gibi hizmetleri başkalarından satın alamayız. Bu yüzden, Dergi'de nöbetleşerek sorumluluk üstlenmek, mesleğimize karşı bir görev olarak görülmelidir.

Türk Psikoloji Dergisi geçmiş yıllarda derlemeler, araştırma raporları, mesleki haberleşme, duyurular, çeviriler gibi çeşitli türden yazılara yer vermekteydi. Bu yazıların bir bölümü artık süreklilik kazanmış olan yeni yayınlarımızla, Türk Psikoloji Bülteni, Türk Psikoloji Yazıları ve broşürlere kaydırıldı. Ölçeklerle ilgili pek çok makale gönderildiği için, sadece ölçme ve ölçek geliştirme çalışmalarına yer veren yeni bir dergi kurulması yönünde hazırlıklara başlandı.

Bu yüzden, Türk Psikoloji Dergisinde yayınlanan yazıların içeriğinde de önümüzdeki yıllarda değişimler olacağına inanıyorum. Psikolojinin Türkiye'deki gelişme çizgisi Dergi'ye de yansımaktır. Psikoloji alanında dünyadaki araştırma konularının önemli bir bölümü, toplumlardaki sorunlara çözüm arayışlarını yansıtır. En yakın örnek olarak, liselerde ateşli silahlarla cinayetler işlenmesi üzerine, bir dizi araştırmanın ve önleyici programın başlatılması için mali destekler sağlandığını belirtmek isterim. Türkiye'deki sorunlarımızın öncelikler listesini çıkarabilir ve bu sorunları ele alan nitelikli araştırmalar üretebiliriz. Araştırmacılarımızın sayısı artıyor, ilgilendikleri konular çeşitleniyor, fakat toplumun ihtiyaçları da aynı oranda, belki daha hızlı artıyor. Mesleğimiz için ufukta yeni bir örgütlenme gözüküyor. Birçok konuda toplumun isteklerine cevap verebilecek uygulamalı programları yeterince devreye sokamadık ve bunlardan çıkarılacak araştırmaları ortaya koyamadık. Hizmetlerimize bu kadar çok talep ve içinde yaşadığımız toplumda bu kadar çok sorun varken, yeterli üretkenliği yakaladığımızı söyleyemiyorum. Herhalde psikoloji camiası bu

soruları ayrı bir başlık altında ele alıp nedenlerini ayrıntılı olarak irdelenecektir.

Ulusal meslek kuruluşlarının dergileri, genellikle çeşitli alanlardan yazı kabul eder, bilimsel veya uygulamalı alanlarda öncü olacağını düşündükleri yeni görüş, değerlendirme, tartışma ve araştırma raporlarına yer verirler. Türk Psikoloji Dergisi de benzer bir konumdadır. Meslek örgütümüzün geniş kapsamlı dergisi olarak devam edeceğini düşünüyorum. Şu anda araştırma yazıları ön planda görünüyor ama Dergi, derlemelere, kuramsal model önerilerine, yöntem, etik tartışmalarına ve mesleki konumumuzu sorgulayan yazılara açıktır. Önümüzdeki yıllarda yazı çeşitliliği artacaktır. Psikolojinin her uzmanlık alanından yazılara yer verilmesi Dergi'yi güçlü kılmaktadır. Buna karşılık, bu yaklaşım, bazı alt uzmanlık alanlarımızda yeterli sayıda eleman bulunmadığı için, değerlendirme sürecinde çeşitli zorluklar yaşanmasına da neden olmaktadır. Alt uzmanlık alanlarına yönelik dergilerimizin de ortaya çıkacağı günler gelecektir. İnanıyorum ki onlar da zaman içinde uluslararası nitelik kazanacaklardır.

Sorularımız çeşitlendikçe önümüze yeni konular gelecek ve bunların çözüm yolları üzerinde düşüneceğiz. Yerel ve evrensel olanın dengesini daha iyi kurabileceğiz. Türk Psikoloji Dergisi, araştırmalarımızı yurt içinde ve dışında tanıtmaya, uluslararası platformlara taşımaya devam ediyor. Bu işlevinin daha da belirginleşeceğine inanıyorum. Dergi'yi uluslararası alanda tanıtmak için yapılacaklar var. Elektronik haberleşme ağında yerini alması için de yapılacak önemli işler var. Birçok önemli konuda hala eksiklerimiz olduğunu gözlüyorum. Örneğin, psikoloji terimleri üzerinde çok yönlü çalışmalara ihtiyaç var. Yayınlanan her yazı öğrencilere ve genç araştırmacılara bir örnek oluyor, belge niteliği kazanıyor. Terimler üzerinde uzlaşma sağlamak, bazıları için Türkçe karşılıklar önermek, acil konularımızdan biri. Dergi'ye gönderilen yazıların çoğunda, Türkçe ifadelerin içime sinmediğini söylemek isterim. Yazılarımızda, sadece araştırma tekniğini ve istatistik analizlerin sonuçlarını değil, Türk okuyuculara, ne yaptığımızı ve neler bulduğumuzu daha özenli bir dille anlatabilmek için de çaba harcamalıyız. Bu konuları ayrı yazılarda ele alıp örnekleriyle tartışmamız yararlı olacak.

Genç meslekdaşlarıma şunu söylemek isterim: Kişisel çalışmalarınıza ayırdığınız zaman dışında, mesleğin sorunları için zaman ayırmak bir kayıp değildir. Bunu yaparak, uzun vadede ortak başarıların elde edilmesine katkıda bulunabilirsiniz. Türk Psikoloji Dergisi bunun güzel bir örneğidir. Bir hayal olarak başlamış, inançla sürdürülmüştür. Başkaları bu tür çabalarımıza önem vermeseler de, siz mesleğe yararlı olacağını düşündüğünüz çalışmalardan uzak durmayınız. Psikoloji tarihi derslerini artık üniversitelerimizin çoğunda programlarımızdan çıkardık. Bence büyük bir hata oldu. Psikolojinin önemli gelişmeler gösterdiği ülkelerdeki tarihi incelendiğinde, mesleğine inanmış bir öncü grubun, kendilerinden sonra gelecekler için ne denli önemli fırsatlar yaratabildiğinin, ne denli önemli yeni uygulama ve araştırma alanlarını başlatabildiğinin örnekleri sıkça görülüyor. Türkiye'de psikolojide bilimsel araştırmalar ve uygulamalı alanlarda büyük bir gelişme potansiyeli bulunduğuna inanıyorum. Ortak çıkarlarımız için zaman ayırmak isteyen her kişinin yapabileceği katkılar vardır.

Evet, her zaman yapılacak çok iş var fakat şimdi nöbeti devretmek zamanıdır. Bu vesile ile, meslek sorumluluğu ve bilinciyle, Dergi'nin her ayrıntısıyla bıkmadan uğraşan yardımcı yönetmen arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Bugüne kadar Türk Psikoloji Dergisi'ne çeşitli biçimlerde katkıda bulunan her kişiye hepimiz adına teşekkür ediyorum. Koşullarımız içinde en iyisini yapmaya çabaladık ve Dergi'yi bu noktaya getirdik. Emaneti gerçek sahibine, yani sizlere teslim ederek veda ediyorum.

Bundan sonraki dönemde, Türk Psikoloji Dergisi'nin yayın yönetmenliğini Prof. Dr. Orhan Aydın üstlenecektir ve şu anda görevde bulunan genç yardımcı yönetmenler grubumuz da sayıları artarak görevlerine devam edeceklerdir. Görevi böyle yetkin bir kadroya huzur içinde bırakıyor, sizlerin de desteğiyle, bu meslekdaşlarımızın elinde Dergimize daha büyük başarılar kazandırılacağına inanıyorum.

Hani derler ya : "İşte geldik gidiyoruz, şen olası Halep Şehri" .

Prof. Dr. Nail Şahin

Kişisel işlerinin yoğunluğu nedeniyle bu sayıdan itibaren Dergi'deki çalışmalarına ara veren Doç. Dr. Sami Gülgöz'e teşekkür ediyoruz. Dergi'nin en zor ve yoğun döneminde titizlik ve özveriyle çalıştığı için kendisine minnettarız. Kısa zamanda tekrar Dergi'de görev alması hepimiz için kazanç olacaktır.

YAYIN YÖNETMENLERİNDEN

Bilindiği üzere birçok bilimsel derginin yayın yönetmenleri dergilerinin okurlarına, yazarlarına ve yayın danışmanlarına dergilerinin yayın çizgileri ve durumları hakkında zaman zaman bilgi verirler, bir durum saptamasında bulunurlar.

Yayın yönetmenleri olarak *Türk Psikoloji Dergisi*'ne gönderilen yazılarda gördüğümüz bazı sorunları yazarlarımızın dikkatine sunmanın yararlı olacağına inanıyoruz.

Genel Sorunlar

Türk Psikoloji Dergisi'ne gönderilen yazılarda sık görülen bazı sorunlar gönderilen yazıların değerlendirilmesini güçleştirmekte, yeni yazışmalar gerektirdiği için zaman kaybına yol açmakta ve masrafları arttırmaktadır. *Türk Psikoloji Dergisi*'ne yazı göndermek isteyen yazarların bu sorunların üzerinde durmaları ve olası sorunları önlemeleri değerlendirme sürecini kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır.

Yazar makalesini sunduğuna ilişkin bir mektup göndermelidir. Yazar mektubu, makalenin hangi tarihte postaya verildiğini, makalede sunulan araştırmada etik ilkelerin çiğnenmediğini ve makalenin başka bir dergide değerlendirmede olmadığını belirtir. Yazar mektubu makale hakkındaki açıklamaları ve varsa özel istekleri içermelidir. Mektuba yazarın açık yazışma adresi, telefon ve faks numaraları ve varsa e-posta adresi eklenmelidir.

Yazar veya yazarların kimliği gizlenmelidir. Yazarlar hakkındaki bilgiler yazının kapak sayfası dışında hiçbir bölümünde bulunmamalıdır. Yoksa yazarın kimliği ortaya çıkabilmektedir. Yazar notları da eğer yazarın kimliğine ilişkin herhangi bir ipucu içeriyorsa, bir açıklama ile yayın yönetmenlerine gönderilen mektuba eklenmelidir.

Yazılar mutlaka beş kopya gönderilmelidir. Türk Psikoloji Dergisi'ne eksik kopya ile gelen yazılar ciddi zaman ve kaynak kaybına yol açmaktadır. Dergimiz eksik kopya ile gelen yazıları çoğaltmak için gerekli işgücü ve kaynaklara sahip değildir. Bu yüzden, kopyaları eksik gönderilen

yazılar, ek yazışmalara ve zaman kaybına yol açmaktadır.

Yazılar çift satır aralıklı, okunabilir büyüklükte tercihan 12 punto ile hazırlanmalıdır. Dar aralıklı satırlar ve küçük punto (örn., 10 punto) ile hazırlanan yazılar yayın yönetmenleri ve akademik danışmanlar için okumayı ve yazı üzerinde not almayı, düzeltme yapmayı zorlaştırmaktadır.

Metin içinde kaynaklar gerekli olduğu ölçüde verilmelidir. Bir makale için taranan her kaynak makalenin amacı için çok önemli olmayabilir. Yazarların seçici olmaları, araştırmalarının ve makalelerinin gelişimi ve anlaşılması açısından önemli kaynaklara öncelik vermeleri önemlidir. Yazarların kaynak verirken seçici ve 'tutumlu' olmaya çalışmaları (örn., yazar bir konudaki yirmi araştırmayı tek tek vermek yerine bu araştırmaları birleştirerek değerlendiren bir tarama makalesini kaynak olarak vermeyi tercih etmelidir) ve okuyucuyu verilen kaynağın nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirmeleri daha uygun olacaktır.

Metin içinde kaynaklar alfabetik olarak verilmelidir. Kullanılan kaynakların listesi tarih sırası (örn., Yazıcı, 1991; Baştan, 1992, 1993) veya başka bir sıra ile verilmemelidir. Tarih sırası yalnızca aynı yazar birden fazla kaynak olarak gösterildiğinde bu yazar için kullanılabilir (örn., Baştan, 1992, 1993). Kaynak cümle içinde verildiğinde "Yazıcı'nın (1991) bulguları" gibi ifadeler doğru, "Yazıcı (1991)'nin bulguları" veya "Yazıcı'nın bulguları (1991)" gibi ifadeler yanlıştır.

Araştırmada kullanılan ölçek veya ölçeklerin bir kopyasının yazı ile birlikte gönderilmesi gerekebilir. Yazar tarafından geliştirilen ve ilk kez yazıda sunulan araştırmada kullanılan ölçeklerin bir kopyası mutlaka yazı ile birlikte gönderilmelidir. Kullanılan ölçeğin yazı ile birlikte gönderilmesi, ölçek yazı ile birlikte yayınlanmayacak bile olsa, yayın yönetmenleri ve ölçek hakkında soruları olabilecek danışmanlar açısından değerlendirme sürecini kolaylaştırmaktadır. Kullanılan ölçeğin Türkiye'de çok az tanınması (örn., bir çalışmada

kullanılmış ve yeterince ayrıntı ile tanıtılmamış olması) durumunda da ölçeğin bir kopyasının gönderilmesi yararlı olacaktır.

Araştırmada kullanılan ölçek veya ölçeklerin kullanımı için gerekli izinlerin alınması gereklidir. İzinsiz kullanım, çok yaygın olarak kullanılan kimi ölçekler de dahil olmak üzere, hukuki sorunlara ve yazar açısından olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Yazarların bu konuda çok duyarlı ve dikkatli olması gerekmektedir. Kullanılan ölçek veya ölçeklerin tümü ya da maddelerinin bir bölümünün makale içinde veya eklerinde yayınlanması için çoğu zaman özel izin alınması gerekmektedir. Yazarlar ölçek kullanımına ilişkin yazışmaları ve belgeleri titizlikle saklamalıdır.

Yazıda aktarılan araştırmanın daha önce yayınlanmamış olması gereklidir. Hiç kuşkusuz bir derginin başarısını içerdiği yazıların niteliği belirler. Aktarılan araştırmanın tümüyle ya da hemen tümüyle tekrar yayın olması, hem bilimsel yayın etik ilkelerine uymadığı, hem de özgün yazılara ayrılması gereken sayfaları işgal ederek zaman, emek ve sayfa israfına yol açtığı için kabul edilemez. Yazar, makalesinde aktardığı bulguları daha önce tümüyle ya da parçalar halinde bildiri, yüksek lisans veya doktora tezi olarak yayınlamış ise bu bilgileri bir not ile belirtmelidir.

Türkçe kullanımına özen gösterilmelidir. *Türk Psikoloji Dergisi'*ne gönderilen yazılarda sık görülen bir eksiklik yazarın açık olmayan ifadeler, çeviri kokan cümleler ve Türkçe karşılığı olan yabancı terimler kullanmasıdır. Yayın yönetmenleri olarak bu tip ifadeler, cümleler ve terimleri düzeltmek zorunda kalmaktayız. Ayrıca kimi yazarların yaptıkları yanlışlardan İmla Kılavuzu kullanmadıkları anlaşılmaktadır. Gerek imla yanlışları, gerekse Türkçe kullanımındaki sorunlar yazıların yayına hazırlanmasında büyük zaman ve emek kaybına yol açmaktadır.

Yazılar yazım kurallarına uygun olmalıdır. *Türk Psikoloji Dergisi,* Amerikan Psikologlar Birliği'nin (APA) geliştirdiği ve birçok disiplinde uluslararası kabul gören yazım ve biçim kurallarını uygular. Bu kuralların bir bölümü her sayıda "*Yazım Kuralları*" başlığı ile yayınlanmaktadır. Yazarların bu kurallara uymaya dikkat etmeleri gerekmektedir. Yazım kuralları için daha kapsamlı bir kaynağa

gereksinim duyan yazarlar, APA tarafından yayımlanan Yayın El Kitabı'na (*APA Publication Manual, 4th ed.*) başvurabilirler.

Bölmelere Özel Eksiklikler

Başlık sayfası: Bu sayfada kısa başlık mutlaka bulunmalıdır.

Özet ve İngilizce özet: Yazının ikinci sayfasında Türkçe özet, üçüncü sayfasında ise İngilizce kısa özet (*abstract*) bulunmalıdır. Her iki sayfada kısa başlık mutlaka bulunmalıdır.

Giriş: Bu bölüm yazının dördüncü sayfasında başlar ve *mutlaka* yazının başlığını içerir. Kapak sayfası akademik danışmanlara gönderilmediği ve özet sayfasında yazının başlığı bulunmadığı için üçüncü sayfada bulunan başlık akademik danışmanlar açısından yazıdaki tek başlıktır. Giriş bölümünde yazının amaçları ve varsa denenceleri belirtilmelidir. Literatür taramasında Türkiye'de yapılan araştırmalara ulaşılması ve ilgili çalışmaların aktarılması çok önemlidir.

Yöntem: Bu bölüm *Örneklem, Veri Toplama Araçları* ve *İşlem* altbaşlıklarından oluşur ve çalışmanın bir başka araştırmacı tarafından tekrarlanmasına izin verecek ayrıntıyı içermelidir.

Örneklem bölümünde sık görülen eksikler örneklemin nasıl seçildiğinin, örneklemdaki cinsiyet, sosyoekonomik düzey, yaş ve gerekli olabilecek diğer bilgilerin verilmemiş oluşudur. Örneklem tanıtılırken, öncelikle analizlere dahil edilen kişilerle ilgili bilgiler verilmelidir. Araştırmanın hiçbir aşamasında analizlere dahil edilmeyen veya verilerin analizi aşamasından önce örneklemden çıkarılan kişiler örnekleme dahilmiş gibi sunulmamalıdır. Örneğin, bazı araştırmalarda çalışmaya katılan kişiler arasında yaş karşılaştırmaları yapılacağı için sayıca az olan yaş grupları örneklemden çıkarılabilmektedir. Bu kişiler başta örnekleme seçilmiş ancak kendilerinden toplanan veriler aslında çalışmada kullanılmamıştır. Bu nedenle bu kişiler ya en baştan örnekleme içindeymiş gibi sunulmamalı, ya da seçilen örneklemin başta kaç kişiyi içerdiği, daha sonraki aşamalarda ise hangi gerekçelerle kaç kişiye indiği çok açık olarak belirtilmelidir. Örneklemin tanıtılmasındaki belirsizlikler, yayın yönetmenlerinin ve akademik danışmanların

makaleyi değerlendirmesini zorlaştırmakta, istatistik analizler ve tablolar hakkında çeşitli sorulara yol açmaktadır.

Veri Toplama Araçları bölümünde sık görülen bazı eksikler şunlardır: Kullanılan ölçeklerin kaynaklarının yanlış verilmesi ya da hiç verilmemesi; daha önce literatürde kullanılmış ve yerleşmiş ölçekler için eldeki örneklemeledeki güvenilirliğe ve geçerliğe ilişkin bilginin verilmemesi; yeni ölçekler için örnek madde, senaryo, ödev vs. verilmemesidir. Araştırmada kullanılan ve daha önce yayımlanmamış ölçeklerin bir kopyasının yazı ile birlikte gönderilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

İşlem altbaşlığı altında örneklem ve veri araçları altbaşlıkları altında verilmeyen ancak araştırmanın değerlendirilmesi ve tekrarlanması için önemli olabilecek bütün ayrıntılar verilmelidir.

Tartışma: Bu bölümde araştırmanın amaçları, bulguların önemi ve varsa denencelerin desteklenmesi öne çıkarılmalıdır. Bu bölümde, yapılan araştırmanın gerek sorduğu sorular ve sunduğu yanıtlar, gerekse kullanılan yöntem açısından önemli yanları kadar eksik yanları da olabildiğince nesnel bir gözle değerlendirilmelidir. *Türk Psikoloji Dergisi'*ne gönderilen her yazıda, araştırmanın yapıldığı alanda gerek dünyada gerekse Türkiye'de ileride yapılacak araştırmaları yönlendirebilecek bir tartışma bulunması beklenmektedir.

Kaynaklar: Bu bölüm mutlaka yeni bir sayfada olmalıdır. Çok sık olarak, metin içinde verilen kaynakların bu bölümde eksik veya yanlış verildiği görülmektedir. Bazen de metin içinde verilmeyen kaynaklara sondaki listede yer verilmektedir. Makalenin dergiye gönderilmeden önce, yazar tarafından birkaç kez gözden geçirilmesi çok önemlidir. Makale hazırlanırken yapılan değişiklikler sırasında bazı kaynakların eklenmesi, bazılarının çıkarılması doğaldır. Bu nedenle yazı gönderilmeden önce, tüm kaynaklar tek tek kontrol edilmelidir. Kaynaklarda yapılan yanlışlar, araştırmanın aktarılmasında yapılan yanlışlar kadar önemlidir.

Genişletilmiş İngilizce Özet (Summary): Genişletilmiş İngilizce özet, uluslararası okuyucuların, *Türk Psikoloji Dergisi'*nde yayınlanan

bir çalışmayı ayrıntılı olarak takip edebilecekleri bölümdür. Bu özete, gerek derginin kendisini okuyarak, gerekse elektronik erişim yoluyla (<http://www.psikolog.org.tr>) ulaşabilirler. Bu yüzden, uzun İngilizce özetin, yapılan çalışmayı çok iyi yansıtmaması hem yazar hem de dergi için büyük önem taşımaktadır. Bilimsel bir çalışmayı akıcı bir dille özetlemek konusunda, yazarlar arasında farklılıklar bulunması doğaldır. Bu yüzden, bu konuda yardım ihtiyacı duyan yazarların, mümkün olduğu kadar çok sayıda meslekdaşlarıyla işbirliği yaparak, uzun özetin çok iyi hazırlanması konusunda çaba sarfetmelerini tavsiye ediyoruz. Genişletilmiş İngilizce özetin yeniden yazılması veya dil ve ifade eksiklerinin giderilmesi, yayın yönetmenlerini çok uğraştırmaktadır.

Türk Psikoloji Dergisi Yazı Değerlendirme Süreci

Bilimsel yayınların en önemli ve duyarlı süreçlerinden birisi yayın değerlendirme sürecidir. *Türk Psikoloji Dergisi'*nin yayın değerlendirme sürecinin olabildiğince saydamlık kazanmasını dergimizin daha iyi tanınması ve başarısı açısından önemli bir aşama olarak görüyoruz. Bu bağlamda yayın değerlendirme süreci hakkında ayrıntılı bilgi vermek istiyoruz.

Akademik Danışmanların Görevleri

Makale değerlendirme sürecinde akademik danışmanların temel görevi, bir yandan bilimsel ölçütleri korurken, bir yandan da bu ölçütlere ulaşılabilmesi için *yazarlara yol göstermek ve teşvik edici* olmaktır. Makale değerlendirmesi sürecinin aslında psikoloji bilimine doğrudan katkı olduğunu çok iyi anlamış birçok yayın danışmanımız, yazıların daha da iyileşmesi için uzun ve kapsamlı mektuplar ile, gerek kuramsal, gerek yönetime ilişkin öneriler getirmektedirler. *Türk Psikoloji Dergisi* yayın değerlendirme sürecinde doğrudan görev alan akademik danışmanlara ve gerektiğinde değerlendirmelerine başvuru diğer hakemlere hem kendi adımıza, hem de siz okurlarımız adına teşekkür etmek istiyoruz.

Türk Psikoloji Dergisi yayın değerlendirme sürecinde yazarın adı gizli tutulmakla birlikte, değerlendirmedeki yazı hakkında *her açıdan* gizlilik

esastır. Bu nedenle akademik danışmanlar değerlendirdikleri yazı hakkında başkalarına görüş bildirmezler; yazıyı başkalarına göstermezler; derslerde eğitim amacı ile kullanmazlar; varsa yazarın kimliği hakkındaki tahminlerini yayın yönetmenleri dahil kimseye aktarmazlar. Bu kuralların izlenmemesi durumunda akademik danışmanın değerlendirmeden çekilmesi istenebilir. Yayın değerlendirme sürecinde gizlilik ve diğer etik ilkeleri gözetmeyen akademik danışmanlar önce yayın yönetmeni tarafından yazılı olarak uyarılırlar, sorunun sürmesi durumunda ise Akademik Danışmanlar Kurulundan çıkarılırlar.

Yine dikkat çekmek istediğimiz bir nokta, akademik danışmanların da derginin gereksinimlerine göre zaman zaman değişmekte olduğudur. Kimi özel durumlarda, alanımız dışından uzmanların görüşlerine başvurmak gerekmektedir. Akademik danışmanlarımız arasında bulunmayan, ancak gerektiğinde değerlendirmelerine başvuru olan diğer hakemlerin adları, Dergimize yaptıkları katkılarının bilinmesi amacıyla, her yılın son sayısında yayımlanacaktır.

Yayın Yönetmenlerinin Görevleri

Türk Psikoloji Dergisi'nin yayın değerlendirme sürecinden doğrudan doğruya yayın yönetmeni sorumludur. Ancak yayının yönetmeninin ve yardımcı yönetmenlerin sorumluluğu, temelde bir eşgüdüm, haberleşme ve genel ilkeleri gözetme ile sınırlıdır. Diğer deyişle, yayın yönetmenleri makaleleri *kendi başlarına* değerlendiren, kabul veya reddeden kişiler değillerdir. Değerlendirme süreci sonucunda alınan kararda ana rolü, yazı hakkında verdikleri karar ve ayrıntılı gerekçeleri ile değerlendirmeye katılan akademik danışmanlar oynarlar.

Günümüzde psikoloji gibi çok kapsamlı bir bilim dalının bütün dallarını iyi tanyan ve iyi izleyen bir akademisyen olabilmek hemen hemen olanaksızdır. Türkiye'de psikolojik çalışmaların hemen her dalda çoğalması ve her alanda çok çeşitli konulara yönelmesi ile psikolojinin bütün dallarını kapsayan bir derginin yayın değerlendirme süreci iyice zorlaşmıştır. Sayılardaki bu artış ayrıca *Türk Psikoloji Dergisi*'ne gelen makaleler ile tek bir kişinin ilgilenmesini de olanaksız kılmıştır.

Türkiye'de psikolojik çalışmaların bu çeşitliliğinin iyi kullanılabilmesi için yayın değerlendirme sürecinde birden fazla, değişik alanlara hakim yayın yönetmenlerinin görev alması kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Bu nedenle 1997 yılından başlayarak *Türk Psikoloji Dergisi*'nde, yardımcı yayın yönetmenleri yayın değerlendirme sürecinin izlenmesinde sorumluluk almışlardır.

Yayın değerlendirme sürecinde işbölümü şu ilkelere göre yapılmaktadır. Yayın yönetmeninin asıl görevi derginin yönünü saptamak, genel çizgisinin korunmasını ve ileriye dönük olarak gelişmesini sağlamaktır. Dergiye gelen bir yazı yayın yönetmenince gözden geçirildikten sonra, girdiği uzmanlık alanına göre uzmanlık alanına hakim yardımcı yayın yönetmenine aktarılır. Diğer birçok dergide olduğu gibi gerek bilimsel açıdan, gerekse yazım kuralları açısından asgari ölçütleri tutturamayan veya *Türk Psikoloji Dergisi*'nin kapsadığı alanlar dışındaki yazılar ise yayın yönetmeni veya yardımcı yayın yönetmenlerince değerlendirme sürecine alınmadan geri gönderilebilir.

Yazının akademik danışmanlara gönderilecek nitelikte olduğuna karar verildikten sonra, yayın yönetmenleri toplantısında, yazının hangi akademik danışmanlara gönderileceğine karar verilir. Bu karar verilirken, danışmanların mümkün olduğu kadar farklı kentlerde, üniversitelerde bulunmasına, yazarla birlikte veya aynı kurumda çalışan kişiler olmamasına, dikkat edilir. Belirlenen danışmanların elinde değerlendirilmek üzere kaç yazı bulunduğu dosyalardan kontrol edilir. Bundan sonraki aşamada, sorumlu yardımcı yayın yönetmeni yazının Danışmanlara gönderilmesini ve geri bildirimlerin toplanmasını sağlar. Görüşü sorulan danışmanlar görüşlerini genellikle üç veya dört hafta içinde yardımcı yayın yönetmenine bildirirler. Danışmanların görüşlerinin çok farklı olması durumunda yazı dördüncü bir akademik danışmana gönderilebilir.

Danışmanların görüşleri alındıktan sonra yardımcı yayın yönetmeni yazı hakkında bir ön değerlendirme hazırlar ve bunu Yayın Yönetmenleri Kuruluna getirir. Bu toplantıda, danışmanların önerileri ve eleştirileri özetlenir, eleştirilerin dayanakları tek tek tartışılır, bilimsel süzgeçten

geçirilir ve yazara yol gösterici bir değerlendirme mektubu hazırlanır. Bu mektuba, gerek biçimsel gerek içerikle ilgili konularda Yayın Yönetmenlerinin önerileri de eklenebilir. Danışmanların görüşleri esas olmakla birlikte, yeterli destekten yoksun veya bir noktayı yanlış anlamaktan kaynaklanan eleştiriler, makaleye hayati katkısı olmayabilecek istatistik analiz önerileri olabilmektedir. Yayın Yönetmenleri Toplantısının amacı, tüm bilgiler ve değerlendirmeler ışığında, makalenin nasıl daha iyileştirilebileceğini saptamaktır. Yayın Yönetmenleri Kurulunun ortak kararı olabildiğince çabuk olarak yazar(lar)a bildirilir.

Yayın Değerlendirme Süreci Ne Kadar Zaman Alır?

Yayın değerlendirme sürecinin hızlı işlemesi, bilimsel çalışmaların ulaşması gereken kitleye olabildiğince çabuk olarak ulaşabilmesi açısından çok önemlidir. Ancak bu sürece yeterince zaman ayrılmasının, istenen nitelikte değerlendirmelerin elde edilmesi açısından çok önemli olduğu da açıktır. Yayın yönetmenleri bu iki amacı göz önünde tutmak ve bir denge sağlamak durumundadırlar. Bu bağlamda *Türk Psikoloji Dergisi*'nin yayın değerlendirme sürecinin ne kadar zaman aldığına değinmekte yarar görüyoruz.

Türk Psikoloji Dergisi'ne gönderilen bir makale, yayın yönetmenine ulaştıktan sonra bir ya da iki hafta içinde akademik danışmanlara gönderilir. Postada geçen süre ve akademik danışmanların değerlendirmesi için bırakılan üç veya dört haftalık süre ile makale sorumlu yayın yönetmenine geri dönene dek altı ile sekiz hafta geçebilir. Makale hakkındaki son değerlendirme ise bir ya da iki hafta alabilir. Bu sayılar, makaleden makaleye çok farklılık gösterse de, *Türk Psikoloji Dergisi* değerlendirme sürecinin çok ender olarak bir ay, geneldeyse üç ay sürmesi beklenebilir. Ortalama değerlendirme süresinin en az üç ay olduğunu göze alarak, yazarların bu süre dolmadan makaleleri hakkında haber beklememeleri uygun olacaktır.

Bu olağan sürenin kimi durumlarda uzayabileceği de göz önünde tutulmalıdır. Örneğin, kimi zaman bir danışman, profesyonel veya kişisel

nedenlerle, bir makaleyi değerlendirmek istemeyebilir. Bu kararın sorumlu yayın yönetmenine bildirilmesi ve makalenin yeni bir danışmana gönderilmesi olağan süreye bir haftadan üç haftaya kadar değişen bir gecikme ekleyebilir. Danışman değerlendirmeleri arasında çok bariz farklılıkların veya karşıtlıkların olduğu durumlarda, dördüncü (çok ender olarak da beşinci) danışmanın devreye girmesi bu süreyi daha da uzatabilir. Bu tip sorunların değerlendirme sürecinde çok ender olmadığını göz önüne alarak, yazarlarımızın anlayışlı davranmalarını bekliyoruz.

Danışmanlar bazan makalelerde küçük değişiklikler önermekte ve bu değişikliklerin yerine getirilip getirilmediği kararını verme yetkisini yayın yönetmenlerine bırakmaktadır. Bazı makalelerde ise kapsamlı değişiklik istenmekte ve bu değişiklikler yapıldıktan sonra yazının Danışmanlara tekrar gönderilmesi gerekmektedir. Bu durumda, değerlendirme süreci tekrarlanacak ve süre uzayacaktır.

Yayın Değerlendirme Sürecine Yapılan Müdahaleler

Son olarak yayın değerlendirme sürecine müdahale yapılmaması gerektiğini vurgulamak istiyoruz. Bir dergiye yazı gönderen yazar o derginin değerlendirme kurallarını baştan kabul etmiş sayılır. Birçok uluslararası dergide olduğu gibi, *Türk Psikoloji Dergisi*'nde de olağan değerlendirme süresi tamamlanmadan, yayın yönetmenlerine bu sürecin içeriğine yönelik herhangi bir soru yöneltmek, değerlendirme sürecine müdahale anlamına gelir. Yazar, sürecin hangi aşamada bulunduğunu sorabilir, göndereceği ek bilgi, tablo vb. malzeme için temas edebilir. Ancak yazarın değerlendirme sürecinin çok duyarlı öğelerine (örn., danışmanların kimliği) yönelik soruları makalenin süreçten çıkarılmasına neden olacaktır. Yazarların değerlendirme sürecinin duyarlılığını göz önünde tutarak bu konuda duyarlı ve anlayışlı davranacaklarını umuyoruz.

Değişiklik istenildiği durumlarda, yazar bazı eleştirilere katılmayabilir, bazı önerileri yerine getirmesi mümkün olmayabilir (örn. yeni bir örneklem, bir kontrol grubu eklemek gibi) ya da önerilen ek analizler yerine başka bir yöntemin

uygun olacağını düşünerek değişikliği bu doğrultuda yapmış olabilir. Bu gibi durumlarda, yazarın, gerekçelerini ve hangi değişiklikleri yerine getirdiğini sorumlu yayın yönetmenine maddeler halinde sıralayarak bir mektupla iletmesi beklenir. Eğer varsa, bu tür görüş ayrılıkları, ek incelemeler yaptırılması da dahil olmak üzere yayın yönetmenleri tarafından çözüme kavuşturulur. Yazarlar ile danışmanlar arasında dolaylı tartışmaların veya reddedilen yazıların savunulmasının değerlendirme sürecinde yeri yoktur. Bu tip yazışmalara, değerlendirme sürecinin yazı iyileştirme ve teşvik amacına hizmet etmedikleri için yayın yönetmenlerince müdahale edilecektir.

Sık karşılaştığımız bir durum ise bazı yazarların zaman darlığı içinde olduklarını bildirerek, kararın acele verilmesi amacıyla yayın yönetmenlerini sürekli olarak aramalarıdır. Özellikle akademik yükseltme başvurularının hemen öncesinde gönderilen yazılar için bu sıkıntı yaşanmaktadır. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, yayın yönetmenlerinin böyle bir durumda yapabilecekleri hiçbir özel işlem yoktur. Sadece yazının değerlendirme sürecinde bulunduğunu bildiren bir resmi yazı gönderebilirler. Kişisel takvimi nedeniyle zaman darlığı içinde olan yazarlar, en az altı ay önce başvuruda bulunmayı hedef almalı veya yılda dört ya da altı sayı yayınlandığı için değerlendirme sürecini daha hızlı sonuçlandırmak durumunda bulunan diğer dergilere yönelmelidirler.

Türk Psikoloji Dergisinin Basım Süreci

Türk Psikoloji Dergisi'nin yayınlanmasında belki de hemen hiç bilinmeyen bir aşamayı, kabul edilmiş yazıların elinizdeki dergiye dönüşmesi süreci hakkında da okurlarımıza bilgi vermenin yararlı olacağını düşünüyoruz. Bu sürecinin olabildiğince ayrıntılı olarak bilinmesi, dergimizin başarısı için harcanan emeğin daha iyi değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Hemen eklemek isteriz ki, basım aşamasındaki gecikmelerde iki temel zorluk rol oynamaktadır. Öncelikle *Türk Psikoloji Dergisi*'ne gönderilen makalelerdeki eksikliklerin (örn., eksik kaynaklar, yazım yanlışları, Türkçe kullanımındaki

yanlışlar, İngilizce ifade sorunları) düzeltilmesine harcanan zaman, basım aşamasında ciddi bir yük oluşturmakta ve gecikmelere yol açmaktadır. Basım aşamasında profesyonel hizmetlerin satın alınmasında da çeşitli güçlükler yaşanmaktadır.

Yayın yönetmenleri derginin bilimsel niteliğini gözetmekle kalmayıp, yazıların bilimsel niteliğini hiçbir şekilde azaltmadan, yanlışsız bir şekilde derginin elinize ulaşmasını sağlamakla da yükümlüdür. Bir makale yayına kabul edildikten sonra, *teknik yayın yönetmeninin* devreye girmesi gerekir. Tipik bir makale için teknik yönetmen şunları yapar:

Bütün yazıyı Türk Psikoloji Dergisi Yazım Kurallarına uyacak şekilde tarar ve gerekirse düzeltmeler yapar. Metinde adı geçen her kaynağın, Kaynaklar bölümünde verilip verilmediğini, Kaynaklar bölümünde verilen her çalışmanın metinde bulunup bulunmadığını kontrol eder. Makalenin özetinin, makalenin içeriğini yansıtmadığını kontrol eder, makalenin İngilizce bölümlerini gerek içerik, gerekse İngilizce açısından değerlendirir. Makale hazırsa dizgiye gönderir. Dizgi sırasında birçok sorun yaşanır. Satır kaymaları, sözcüklerin yanlış yerden kesilmesi, tabloların düzenlenmesi vb. birçok ayrıntı yüzünden, bir makale tüm metin düzeltmeleri yapılmış olduğu halde, sadece dizgi aşamasında birkaç kez tekrar okunur ve düzeltilir.

Türk Psikoloji Dergisi basım aşamasında profesyonel hizmetleri satın alamadığı için henüz bu amaçla çalıştırdığı uzman bir teknik yayın yönetmene sahip değildir. Teknik yayın yönetmeninin üstlenmesi gereken görevler, *Teknik Koordinasyon* şemsiyesi altında yine yayın yönetmenleri tarafından yürütülmektedir. Derginin her sayısının teknik açıdan basıma hazırlanması yaklaşık bir aylık yoğun bir çalışma gerektirmektedir.

Bitirirken

Her zaman olduğu gibi artık kendine bir rota çizebilmiş ve hiç çekinmeden başarılı olarak nitelenebileceğimiz *Türk Psikoloji Dergisi*'ne sürekli katkılarınızı beklediğimizi iletir, saygılar sunarız.

Yayın Yönetmenleri